

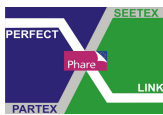

RÕIVASTE JA TEKSTIILTOODETE STANDARDIMINE JA STANDARDID

Eesti Rõiva- ja Tekstiililiit

Estonian Clothing and Textile Association

Juuli 2004

This document has been produced with the financial support of the European Community's programme. The views expressed herein are those of ECTA and can therefore in no way be taken to reflect the official opinion of the European Commission

© Eesti Rõiva- ja Tekstiiliit

Tartu mnt 63, 10115 Tallinn

Tel 611 5567

Faks 611 5568

E-post: info@textile.ee

<http://www.textile.ee>

RÕIVASTE JA TEKSTIILTOODETE STANDARDIMINE JA STANDARDID

1. Üldist

1.1. Standard ja sellega seotud mõisted

Standard (en: *standard*) on konsensuse alusel koostatud ja tunnustatud organi poolt vastuvõetud dokument, milles tuuakse reeglid, juhtnöörid ja omadused tegevuste või nende tulemuste kohta üldiseks ja korduvaks kasutamiseks ja mis on suunatud korrastatuse optimaalse taseme saavutamiseks antud kontekstis (EVS-EN 45020:1999).

Standard on üldiseks ja korduvaks kasutamiseks standardiorganisatsiooni poolt vastuvõetud dokument, mis sisaldab tehnilist kirjeldust või juhiseid tegevuse või selle tulemuse kohta ning mille kasutamine on vabatahtlik (Tehnilise normi ja standardi seadus).

Konsensus (en: *consensus*) on üldine kokkulepe, mida iseloomustab asjasthuvitatute mistahes olulise osa püsiva vastuseisu puudumine põhiküsimuses ning mis on saavutatud kõigi osapoolte arvamusi arvestades ja võimalikke vastuolulisi seisukohti omavahel sobitades (EVS-EN 45020:1999).

Standardimine (en: *standardization*) on tegevus, millega määratakse sätted olemasolevate või potentsiaalsete probleemide lahendamiseks, nende üldiseks või korduvaks kasutamiseks ning mis on suunatud korrapärasuse optimaalse astme saavutamisele antud kontekstis (EVS-EN 45020:1999).

Rahvuslik standardimine (en: *national standardization*) on standardimine, mis toimub ühe kindla riigi tasandil (EVS-EN 45020:1999).

Rahvusstandard (en: *national standard*) on standard, mis on vastu võetud rahvusstandardiorgani poolt ja on üldkättesaadav (EVS-EN 45020:1999).

Eesti standard (en: *Estonian standard*) on Eesti standardiorganisatsiooni poolt vastuvõetud standard (Tehnilise normi ja standardi seadus).

Euroopa standard (en: *European standard*) on standard, mis on vastu võetud Euroopa standardiorganisatsiooni poolt ja on üldkättesaadav (EVS-EN 45020:1999). Siiski käsitletakse käesolevas ülevaates Euroopa standarditena üksnes Euroopa Standardikomitee (CEN – Comité Européen de Normalisation) poolt vastuvõetud standardeid, kuna teised kaks Euroopa standardiorganisatsiooni - Euroopa Elektrotehnika Standardimiskomitee (CENELEC - Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) ja Euroopa Telekommunikatsiooni Instituut (ETSI – European Telecommunications Standards Institute) tekstiilialaste standarditega ei tegele.

Euroopa standardi ülevõtt Eesti standardiks (en: *taking over a European standard in a Estonian standard*) on Eesti standardi avaldamine vastava Euroopa standardi alusel või viimasele Eesti standardi staatuse andmine, ära näidates erinevused Euroopa standardist (EVS-EN 45020:1999).

Standardi rakendus (en: *application of a standard*) on selle kasutamine tööstuses, kaubanduses jne (EVS-EN 45020:1999).

Otserakenduse (en: *direct application*) all mõistetakse rakendamist ilma standardi ülevõtmiseta mõneks teiseks normdokumendiks (EVS-EN 45020:1999).

Kaudrakendus (en: *indirect application*) on standardi rakendamine mõne teise normdokumendi vahendusel, millesse see standard on üle võetud (EVS-EN 45020:1999).

Standardiorganisatsioon (en: *standards organization*) on rahvuslikul, regionaalsel või rahvusvahelisel tasandil tunnustatud standardite koostamise, korraldamise ja vastuvõtmisega tegelev isik (Tehnilise normi ja standardi seadus).

Rahvusstandardiorganisatsioon (en: *national standards body*) on riigi tasandil tunnustatud standardiorganisatsioon, mis on õiguspädev esindama riiki vastavates rahvusvahelistes või regionaalsetes standardiorganisatsioonides (EVS-EN 45020:1999).

Eesti standardiorganisatsioon (en: *Estonian standards body*) on selle liikmeid esindav mittetulundusühing, mille põhikirjalise tegevuse eesmärk on koostada ja avaldada standardeid ning esindada Eestit rahvusvahelises standardimises (Tehnilise normi ja standardi seadus).

Katsestandard (en: *testing standard*) on standard, mis käsitleb katsemeetodeid ning mida mõnikord täiendatakse muude katsemeetodiga seotud sätetega, nagu proovivõtt, statistiliste meetodite kasutamine, katsete läbiviimise järjekord (EVS-EN 45020:1999).

Terministandard (en: *terminology standard*) on standard, mis käsitleb termineid, tavaliselt koos määratlustega ja mõnikord koos selgitavate märkustega, joonistega, näidetega jne (EVS-EN 45020:1999).

Harmoneeritud standard (en: *harmonized standards*) on Euroopa Komisjoni mandaadi alusel Euroopa standardiorganisatsiooni poolt koostatud ja vastu võetud standard (Tehnilise normi ja standardi seadus).

Harmoneeritud standardid on ühe ja sama objekti kohta eri standardivate organite poolt vastuvõetud standardid, millele vastavad tooted, protsessid ja teenused on vahetatavad või mille järgi tehtud katsete tulemused ning saadud teave on vastastikku arusaadavad (EVS-EN 45020:1999).

Viide standardile (en: *reference to standard*) on ühele või enamale standardile viitamine õigusaktides üksikasjaliste sätete asemel (EVS-EN 45020:1999).

Vastavushindamine (en: *conformity assessment*) on iga tegevus, mis on seotud vastavate nõuete täitmise otsese või kaudse kindlakstegemisega (EVS-EN 45020:1999).

Sertifitseerimine (en: *certification*) on protseduur, millega kolmas osapool kinnitab kirjalikult, et toode, protsess või teenus vastab määratletud nõuetele (EVS-EN 45020:1999).

1.2. Standardimist reguleerivad seadused, muud õigusaktid ja dokumendid

Tehnilise normi ja standardi seadus

<https://www.riigiteataja.ee/ert/ert.jsp?link=print&id=748644>

Standardimise korraldamisel Eestis on olulisimaks õigusaktiks Tehnilise normi ja standardi seadus, mis kehtestab muuhulgas Eesti standardiorganisatsiooni kohustused:

- 1) täitma välislepingutega võetud ja riigi delegeeritud standardimiskohustusi, sealhulgas Eesti riikliku standardimiskava;
 - 2) osalema rahvusvaheliste ja Euroopa standardiorganisatsioonide töös;
 - 3) koostama standardimisprogramme ja osalema standardimiskava koostamises;
 - 4) avaldama Eesti standardiorganisatsiooni veebilehel teavet ettevalmistatavate ja vastuvõetud standardite, standardimisprogrammide ning standardimiskava kohta, kusjuures eraldiseisvalt avaldatakse nii veebilehel kui ka Eesti standardiorganisatsiooni väljaandes teave harmoneeritud standardite kohta, mille kohta on avaldatud teade (viide) Euroopa Liidu Ametlikus Teatajas, ja harmoneeritud standardite kohta, mis on üle võetud Eesti standarditeks;
 - 5) teavitama välisriike, riikide ühendusi ja rahvusvahelisi standardiorganisatsioone ettevalmistatavatest ja vastuvõetud standarditest ning standardimisprogrammidest vastavalt kehtivatele õigusaktidele.
- Veel kehtestab seadus Eesti standardi mõiste, selle vastuvõtmise kriteeriumi (milleks on teate avaldamine vastuvõtmise kohta Eesti standardiorganisatsiooni ametlikus väljaandes), Eesti standardi järgimise kohustuslikkuse või soovituslikkuse kriteeriumid, Eesti standardi keele jm.

Standardimiskomisjoni moodustamise kord ja töökord

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=26963>

Tehnilise normi ja standardi seaduse alusel moodustab Vabariigi Valitsus standardimiskomisjoni, kelle ülesandeks on peamiselt standardimiskava koostamine. Kaks korda aastas koostatavas riiklikus standardimiskavas esitatakse standardite loend, mille koostamist või Eesti standardiks ülevõtmist peavad valitsusasutused oluliseks. Standardikomisjoni kuuluvad üksnes ministeeriumide või nende valitsemisalas olevate valitsusasutuste ametnikud, nende nimekiri kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega.

Riigi osalemine mittetulundusühingus Eesti Standardikeskus

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=92728>

Vabariigi Valitsuse korraldusega anti nõusolek Eesti Standardikeskuse asutamiseks, milles riik osaleb liikmena, kiideti heaks asutamislepingu ja põhikirja eelnõud ning määrati Majandusministeerium riigi nimel liikmeõiguste teostajaks ja riigi huvide esindajaks.

Mittetulundusühingule Eesti Standardikeskus õiguse andmine tegutsemiseks Eesti standardiorganisatsioonina ja volituste andmine

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=82042>

Vabariigi Valitsuse korraldusega anti Eesti Standardikeskusele õigus tegutseda Eesti standardiorganisatsioonina ning volitati majandusministrit sõlmima Vabariigi Valitsuse ja Eesti Standardikeskuse vahel asjakohane leping.

Vabariigi Valitsuse ja Eesti Standardikeskuse vaheline leping

<http://www.evs.ee/images/pdf/HalduslepingEVSjaRiik.pdf>

Lepinguga määravad osapooled kindlaks valitsuse ja standardikeskuse vastastikused õigused ja kohustused standardimise korraldamisel, standardimisega seotud teabevahetuse koordineerimisel, standardimise finantseerimisel ja muudes standardimisega seotud valdkondades. Leping kehtib kuni 24. aprillini 2010.

Mittetulundusühingu Eesti Standardikeskus põhikiri

<http://www.evs.ee/images/pdf/PohikiriEVS.pdf>

Põhikiri kehtestab standardikeskuse eesmärgid, ülesanded, liikmete vastuvõtmise ning väljaastumise tingimused ja korra, liikmete õigused ja kohustused ning juhtimise, auditeerimise ja aruandluse alused. Eesti standardite vastuvõtmise, avaldamise ja kirjastamise korraldamine.

Eesti Standardikeskuse põhikirjaliseks eesmärgiks on arendada standardimisalast tegevust vastavuses rahvusvaheliselt tunnustatud standardimise põhimõtetega ning tegutseda Eesti standardiorganisatsioonina täites kõiki selle organisatsiooni ülesandeid vastavalt Tehnilise normi ja standardi seadusele.

1.3. Euroopa standardite rakendamise vajadust määravad dokumendid

Euroopa Ühenduste ja nende liikmesriikide ning Eesti Vabariigi vahelise assotsieerumisleping (Euroopa leping).

Lepingu V osa III peatükis Seaduste lähendamine nähakse ette Eesti seaduste järk-järgulist kooskõlla viimist Ühenduse omaga. Seaduste lähendamise valdkondadena on esitatud muuhulgas tehnilised normid ja standardid. Eraldi on rõhutatud vajadust saavutada kiire areng Eesti kehtiva ja loodava seadusandluse lähendamisel Ühenduse seadusandlusele eriti siseturu, konkurentsi, töötajate kaitse, keskkonna kaitse, tarbijakaitse, finantsteenuste ja tehniliste normide ning standardite osas.

Lepingu VI osas (Majandusalane koostöö) määratakse pooltevahelise koostöö eesmärgid põllumajandus- ja tööstusstandardite ning vastavushindamise osas. Nendeks on eelkõige erinevuste vähendamine standardite, tehniliste õigusaktide ja vastavushindamise protseduuride suhtes. Koostöö taotleb muuhulgas Ühenduse tehniliste õigusaktide ja Euroopa standardite ning vastavushindamise protseduuride kasutuselevõttu.

Valge raamat. Assotsieerunud Kesk- ja Ida-Euroopa riikide ettevalmistamine integreerumiseks Euroopa Liidu siseturgu.

Standardimist käsitlevas peatükis nähakse ette Euroopa standardite kogumi muutumatul kujul ülevõtmist vabatahtlikult rakendatavateks riigistandarditeks, nende täielikku kasutuselevõtmist ja nendega vastuolus riigistandardite tühistamist.

Euroopa Ühenduste komisjoni 15.07.97 lõpparvamus K(97)2006 Eesti taotluse kohta saada Euroopa Liidu liikmeks (Agenda 2000).

Lõpparvamus sisaldub järeldus, et kaupade vaba liikumise valdkond ei osutu Eestile liitumisel Euroopa Liidule takistuseks, kuid seda tingimusel, et standardimis- ja vastavushindamisalane reform jätkub ning jõustub.

Euroopa Rõiva- ja Tekstiiliiliidu (EURATEX – *European Clothing and Textile Association*) 08.12.98. seisukoht Euroopa Liidu laienemise kohta

Rõhutatakse vajadust kontrollida kandidaatriikide rõiva- ja tekstiilitootmisega seotud standardite ühtesobivust Ühenduse nõuetega. Kandidaatriikidel tuleb kindlustada olemasolevate ja tulevaste Euroopa standardite rakendamine enne liitumist.

Euroopa Standardikomitee sise-eeskiri.

Euroopa Standardikomitee liige peab Euroopa standardile andma liikmesriigi standardi staatuse kasidense teksti või jõustumisteate trükis avaldamisega ning selle standardiga vastuoluliste rahvusstan-

dardite tühistamisega. Samuti kohustuvad Euroopa Standardikomitee liikmed Euroopa standardit rakendama.

2. Standardimine

2.1. Standardimise tähendusest

Standardimise all mõistetakse ühesuguste reeglite koostamist tarbijate, ettevõtjate ja ametnike tegevuse hõlbustamiseks. Standardimisega püütakse paremustada toodete ühtesobivust ja lisada turvalisust, kaitsta tarbijat ja keskkonda ning edendada nii kodumaist kui ka rahvusvahelist kaubandust.

Standardid koostatakse kõikide asjaosaliste (ametkondade, tööstuse, tarbijate, kaubanduse jm huvipoolte esindajad) ühistööna tööruhmades ja komiteedes. Standardite koostamisel püütakse arvesse võtta kõikide huvipoolte arvamusi. Siiski ei ole alati võimalik sobitada kõikide osapoolte vastuolulisi seisukohti. Sel juhul püütakse saavutada konsensus ehk üldine kokkulepe, mida iseloomustab asjast huvitatute mistahes olulise osa püsiva vastuseisu puudumine põhiküsimuses. Töö tulemused üllitatakse kõikidele kättesaadavate dokumentidena. Standardid võetakse vastu tunnustatud organi poolt ning need on ette nähtud üldiseks ja korduvaks kasutamiseks. Erinevalt tehnilistest normidest ja spetsifikaatidest on standardid soovitusliku iseloomuga ehk nende kasutamine on vabatahtlik.

Eelnevas lõigus on esitatud kõik standardimise põhimõtted, milleks on vabatahtlikkus, avatus, konsensus, selgus ja arusaadavus ning tulemi kvaliteet. Nende põhimõtete olulisust rõhutas Euroopa Nõukogu oma resolutsioonis standardimise tähendusest Euroopas (*Council Resolution of 28 October 1999*).

Kuigi standardid on soovitusliku iseloomuga, on viimasel ajal hakatud neid kasutama seadusandlike abivahenditena. Varem püüti kõik tehnilised üksikasjad kehtestada õigusaktides. Kiire tehnilise progressi tõttu aegusid seadused aga kiiresti. Viimastel aastatel lähtutakse järjest rohkem sellisest praktikast, kus tehniliste üksikasjade asemel esitatakse üldnõuded ning üksikasjade suhtes viidatakse standarditele. Standard võib samuti olla siduv seoses konkreetse kaubavahetusega, kui mõlemad pooled lepivad kokku, et lepingus viidatakse standardile.

Üheks standardimise põhimõtteks, mille järgimise vajalikkusele eriti just rahvuslikul tasandil on Euroopa Komisjon tähelepanu juhtinud, on ühiskonna eri huvigruppide osalemine standardimises, mis lisab standarditele esinduslikkust ning kindlustab konsensus. Standardimine on töö- ja ressursimahukas ning ilma asjatundjate panuseta ja töö rahastamiseta ei ole osalemine standardimisprotsessis võimalik. Komisjon soovib kindlustada kõikide osapoolte võrdne osalemine standardimisprotsessis avaliku majandusliku toetuse abil.

Euroopa Ühenduse asutamislepinguga sätestatud Euroopa Liidu eesmärkide saavutamisel on standardimisel täita oma osa. Eriti puudutab see kaupade ja teenuste vaba liikumist, majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust, tarbijakaitset, tööohutust ning keskkonnahoidlikkust. Euroopa Nõukogu rõhutas oma 2002. aasta märtsis tehtud otsuses standardimise olulisust siseturu ja ülemaailmse kaubanduse seisukohalt.

Nii siseturu, kui ka ülemaailmse kaubanduse toimimise üheks eelduseks on tehniliste kaubandustõkete kõrvaldamine, mis võimaldab paremat turulepääsu kõikidele. Kaubandustõketeks võivad olla erinevad toodete kohustuslikud nõuded, erinevad vastavushindamise protseduurid ja erinevad rahvusstandardid. Eesmärgi seab siin Euroopa Komisjoni asjakohane dokument, millega määratakse rahvusvahelise standardimisega seonduvad põhiprintsiibid Euroopas: "Kaubanduse hõlbustamisel on eesmärgiks kohaldada ühtset standardit ja ühtset katsemeetodit iga toote, protsessi ja teenuse kohta".

Seoses Euroopa ühinemisega siirduti Euroopas 1992. aastal ühisele standardimisele. Selleks on välja antud asjakohased direktiivid, mis on aluseks Euroopa standardite väljatöötamisele. Nn uue lähenemisviisi direktiivide rakendamisel on harmoneeritud standardid Euroopa Liidus võtmepositsioonil.

Ühisturu loomine Euroopas võimaldas ja võimaldab jätkuvalt kasutada tunnustatud üle-euroopalist standardimist ja kvaliteedialast seadusandlust. Mõnel juhul on initsiatiivi haaranud üksikud riigid neid eriti huvitavates sektorites (tootmisharudes). Euroopa standardiorganisatsioon võtab tavaliselt omaks vaadeldavas sektoris rangeimat standardit omava riigi seisukohad, mille järel rakendab standardi Euroopa tasandil. Samuti talitab rahvusvaheline standardimisorganisatsioon ülemaailmsel tasandil. Aladel, kus standardites ei ole veel kokku lepitud, püüavad Euroopa Standardikomitee ja Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon jõuda ühistele seisukohtadele.

Standardid jagunevad neid koostanud ja väljaandnud organisatsioonide järgi:

- rahvusvahelised standardid,
- regionaalsed standardid (sh Euroopa standardid),
- rahvusstandardid.

Kõikjal maailmas on suund rahvusstandarditeks üle võtta rahvusvahelisi ja regionaalseid standardeid. Algupäraseid standardeid koostatakse vaid erandjuhtudel.

Standardeid koostavad tehnilised komiteed. Tehnilise komitee liikmed (10-20 inimest) tulevad reeglina ettevõtetest, teadusasutustest, ametiasutustest ja muudest organisatsioonidest. Teiste sõnadega, standardi koostavad tarbijad, tootjad, teadlased, turustajad, eeskirju kehtestavad ametivõimud ja erialaorganisatsioonid. Eestis koordineerib tehniliste komiteede tööd Eesti Standardikeskus, kes omab ainuõigust Eesti standardeid välja anda.

2.2. Standardimisorganisatsioonid ning nende osa rõivaste ja muude tekstiiltoodete standardimises

Rahvusvaheline Standardimisorganisatsioon ISO (*ISO - International Organization of Standardization*)

ISO on 1946. aastal asutatud rahvusvaheline standardiorganisatsioon. Organisatsiooni liikmeteks on rahvuslikud standardiorganisatsioonid 148 riigist. Esindatud on kõik tööstusriigid ja enamik sellistest arengumaadest, kes arendavad tööstust. Eestit esindab Eesti Standardikeskus kirjavahetajaliikmena.

ISO liikmed võivad ISO standardeid vabatahtlikult kasutusele võtta kas otserakenduse teel või pärast tõlkimist rahvusstandardina vastu võetult ehk kaudrakenduse teel. ISO standardeid on üle 14 000, üh-tekokku ligi 500 000 leheküljel.

Tehniline töö teostatakse Rahvusvahelise Standardimisorganisatsiooni 188 tehnilises komitees. ISO tekstiili tehniline komitee (TC 38) koosneb allkomiteedest (SC) ja töörühmadest (WG):

TC 38/WG 9 Lausmaterjalid

TC 38/WG 17 Tekstiili füsioloogilised omadused

TC 38/WG 21 Kõied, nõörid ja võrguriie

TC 38/WG 22 Tekstiili keemiline katsetamine

TC 38/WG 23 Antibakteriaalse toime katsetamine

TC 38/SC 1 Värvilise tekstiili ja värvainete katsed

- WG 1 Valgus ja ilmastik
- WG 2 Pesemine
- WG 3 Atmosfäärilised saasted
- WG 4 Kuumtöötlus
- WG 5 Testriie
- WG 7 Värvuse mõõtmine
- WG 8 Kuivpuhastus
- WG 9 Vaibad
- WG 11 Värvainete kirjeldamine
- WG 13 Mitmesugused tehnilised projektid

TC 38/SC 2 Puhastamise, viimistlemise ja veekindluse katsed

- WG 1 Professionaalne puhastamine
- WG 2 Viimistlemine
- WG 3 Kodune pesemine ja kuivatamine
- WG 4 Välisilme säilivus
- WG 8 Veekindluse katsed
- WG 9 Tööstuslikud pesemis- ja viimistlustoimingud
- WG 10 Veeauru läbilaskvuse katsemeetodid
- WG 11 Mitmesugused tehnilised projektid
- WG 12 Hooldustähistus

TC 38/SC 11 Rõivaste ja tekstiiltoodete hooldustähistus

- WG 1 Pesemine
- WG 2 Sõnastik

- WG 3 Pleegitamine
 - WG 4 Kuiv- ja märgpuhastamine
 - WG 5 Tavakuivatamine
 - WG 6 Katsemeetodid ja kriteeriumid
 - WG 8 Määrduvuse/puhastatavuse katsetamine
- TC 38/SC 19 Tekstiili ja tekstiiltoodete süttimisomadused
- WG 1 Terminoloogia
 - WG 2 Rõivad
 - WG 3 Kardinad, eesriided ja magamistarbed
 - WG 5 Põrandakatted
 - WG 7 Süttimisomaduste vertikaalkatsetused
 - WG 8 Normieelsed teadusuuringud
 - TC 38/SC 20 Riide kirjeldused
- TC 38/SC 23 Kiud ja lõng
- WG 1 Keemiliste kiudude ametlikud nimetused
 - WG 3 Lõnga keeru mõõtmine
 - WG 4 Tekstureeritud lõnga määratlused
 - WG 20 Kašmiirvilla ja selle segude kvantitatiivne analüüs
- TC 38/SC 24 Katsetamise normaalkliima ja kangasmaterjalide füüsilised katsed
- WG 1 Tekstiili katsetamise ja konditsioneerimise normaalkliima
 - WG 2 Pillingu- ja kulumisomadused
 - WG 3 Tõmbeomadused
 - WG 4 Kangasmaterjalide struktuur

Rahvusvahelise Standardimisorganisatsiooni tekstiili tehnilise komitee (TC 38) tegevusvaldkond hõlmab seega tekstiilkiudude, lõnga, niidi, nõõride ja kõite, rõivaste, tekstiilmaterjalide; tekstiilitööstuses töötlemiseks ja katsetamiseks vajalike toormaterjalide, abimaterjalide ja kemikaalide standardimist, aga samuti tekstiiltoodete spetsifikatsioone.

Euroopa Standardikomitee CEN

CEN moodustati 1961. a Euroopa Ühenduse ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA – *European Free Trade Association*) liikmete rahvuslike standardiorganisatsioonide grupeerina. Lisaks 28 rahvuslikule liikmele on selles mittetulundusühingus veel 8 assotsieerunud liiget. Eestit esindab CENis Eesti Standardikeskus, kes sai 2004. aastal täisliikme staatuse.

CEN teeb tihedat koostööd Euroopa Liiduga ning standardimisel on tähtis ja tunnustatud positsioon Euroopa koostöö ja siseturu arendamisel. Euroopa standardite koostamisel lähtutakse võimaluse korral rahvusvahelistest standarditest: ca 40% CENi poolt vastu võetud standarditest põhinevad ISO standarditel. CEN on üllitanud üle 9600 standardi, sellele lisanduvad veel eelstandardid.

Dubleerimise ja paralleelsete standardite väljaandmise vältimiseks on CEN ja ISO sõlminud kokkuleppe (nn Viini kokkuleppe). Selle kokkuleppe järgi saab CENi standardist automaatselt ISO standard ning CEN kohustub mitte välja andma standardeid aspektides, mis juba sisalduvad ISO standardites. Samuti on Euroopa Komisjon heaks kiitnud rahvusvahelise standardimisega seonduvad põhiprintsiibid Euroopas.

Euroopa Standardikomitees toimib 281 tehnilist komiteed. Tekstiilisektoriga seonduvaid tehnilisi komiteesid on Euroopa Standardikomitees seitse:

- TC 52 Mänguasjade ohutus
- TC 134 Põrandakatted
- TC 162 Kaitserõivastus
- TC 189 Geotekstiil ja sellega seotud tooted
- TC 205 WG 14 Meditsinnitekstiil
- TC 207 WG 6 Pehme mööbli tulekindlus
- TC 248 Tekstiil

Tehnilistel komiteedel on allkomiteed (SC) ja neil omakorda töörühmad (WG).

Tekstiili tehnilise komitee TC 248 ülesehitus on järgmine:

CEN/TC 248/WG 3 Kõied ja põllumajanduslikud nõõrid ning kalavõrgud

- CEN/TC 248/WG 4 Pealistatud kangasmaterjalid
- CEN/TC 248/WG 5 Takjapaelad
- CEN/TC 248/WG 8 Mööbliriie
- CEN/TC 248/WG 9 Uurimistemaatika prioriteetid
- CEN/TC 248/WG 10 Rõivaste suurustähistus
- CEN/TC 248/WG 12 Trikookangaste ja -rõivaste füüsikaline katsetamine
- CEN/TC 248/WG 13 Tekstiili vastupidavuse määramine mikrobioloogilise rünnaku toimele
- CEN/TC 248/WG 14 Ultraviolettkiirguse eest kaitsvad omadused
- CEN/TC 248/WG 15 Multifilamentlõng
- CEN/TC 248/WG 19 Puuvillase riide kleepuvuse astme määramine.
- CEN/TC 248/WG 20 Lasterõivaste ohutus
- CEN/TC 248/WG 21 Froteekäterätikud
- CEN/TC 248/WG 22 Kangasmaterjalide elastsus
- CEN/TC 248/SC 1 Tekstiili, tekstiiltoodete ja tekstiili sisalduvate toodete põlemisomadused
 - WG 1 Kardinad ja eesriided
 - WG 2 Magamistarbed
 - WG 3 Rõivad
 - WG 4 Tehniline ja tööstustekstiil

Eesti Standardikeskus EVS

Eesti rahvuslik standardiorganisatsioon on Eesti Standardikeskus, Majandusministeeriumi, Tööandjate Keskliidu ning Kaubandus-Tööstuskoja poolt 2000. aasta alguses riikliku asutuse Eesti Standardiamet asemel moodustatud mittetulundusühing. Eesti standardiorganisatsioon on 1993. aastast ISO kirjajahetajaliige ning CENi täisliige 2004. aastast.

Eesti standardite portfelli kuulub ligi 13 000 standardit, millest ligi 12 000 standardi on ülevõetud regionaalsed ehk Euroopa standardid. Algupärased Eesti standardid moodustavad alla 2% kõigist Eesti standarditest.

Eesti Standardikeskus on registreerinud 26 tehnilist komiteed, millest 9 on seotud ehitusvaldkonnaga, muudest tööstustoodetest on tehnilised komiteed toiduainetel ja mööblil.

Tekstiili tehnilist komiteed Eesti Standardikeskuses registreeritud ei ole ning huvipooled (tootjad, tarbijad, kaubandus, valitsus- ja teadusasutused jm) ei ole ka esinenud initsiatiiviga asjakohane tehniline komitee moodustada. Kuigi Valitsuse tegevuskava Euroopa Liitu integreerumiseks standardimise osas aastateks 2002-2003 toetus muuhulgas uute tehniliste komiteede loomisele, tundub tootjate poolt vaadatuna, et tekstiili tehnilist komiteed siiski ei moodustata. Põhjuseks eelkõige tehnilise komitee isemajandusliku loomuse mittevastavus põhiülesannete ja -kohustuste suurele hulgale, mis pealegi kattuvad suures osas Standardikeskuse ülesannete ja kohustustega.

Teiste riikide standardiorganisatsioonide positiivsetele kogemustele toetudes oleks hoopiski otstarbekam moodustada asjaomane standardimisühendus, kes täidaks Standardikeskuse tellimusel tekstiilivaldkonna standardimisfunktsioone. Näiteks Soomes tegelevad tegevusalade standardimisküsimustega mitte Soome Standardimisliidu (SFS) tehnilised komiteed vaid SFSiga koostööd tegevad tegevusala ühendused. Selliseid ühendusi on kokku 16, sealhulgas ka tekstiilivaldkonda esindav standardimisühendus TEVASTA. Soome Standardimisliidu juurde on küll moodustatud ka 9 tehnilist komiteed, kuid nende käsitlusala on üldised ja hõlmavad paljusid tegevusvaldkondi (nt mõõtühikud, kvaliteet, pakendamine, keskkond jt). Põhimõtteliselt samalaadselt toimitakse ka Itaalias.

Tekstiilivaldkonna standardimisühenduse moodustamise võtmeaspektsioonil on vajalikku oskusteavet omav tootjate esindaja Eesti Rõiva- ja Tekstiiliit. Teatavasti on standardimine töö- ja ressursimahukas ning ilma asjatundjate panuseta ja töö rahastamiseta ei ole eri osapoolte osalemine standardimisprotsessis võimalik. Euroopa Nõukogu otsuses standardimise kohta kutsutakse liikmesriike üles pidevalt arvestama standardimise toetamiseks suunatavate ressurssidega. Euroopa Nõukogu resolutsioonis Euroopa standardimise kohta rõhutatakse samuti, et kõikide osapoolte aktiivseks osalemiseks standardimisprotsessis tuleb liikmesriikidel eraldada neile rohkem ressursse.

2.3. Eurointegratsioon ja standardimine

Tänapäeva kaubavahetuses on tollipiirangute osa tänu Maailmakaubandusorganisatsiooni (WTO – *World Trade Organisation*) tegevusele oluliselt vähenenud. Rõiva- ja tekstiilikaubandus kavatakse liberaliseerida täielikult 1. jaanuariks 2005 vastavalt mitmepoolsete kaubanduslääbirääkimiste Uruguay voo tekstiili- ja rõivalepingule (ATC – *Agreement on Textiles and Clothing*). Sellega kaotatakse Jaapani, Kanada, USA ja Euroopa Liidu poolt arengumaade tekstiiltoodetele 1974. aastal kehtestatud koguselised impordipiirangud (kvoodid) ning rõiva/tekstiiliturg peaks muutuma kõigile WTO liikmetele avatuks. Siiski teeb Euroopa rõiva- ja tekstiiltootjaid ettevaatlikuks see, et paljud riigid on kehtestanud mitmesuguseid tolliväliseid kaubandustõkkeid, mis jätab nende riikide tekstiilituru Euroopa tootjatele ikkagi suletuks.

Tollivälise tõketena kasutatakse peamiselt standardeid. Standardite probleem on erakordselt oluline just väikeriikidele. Rahvusvaheline standardite ühtlustamine võib vähendada riigi koduturu suuruse mõju tööstusharu struktuurile ja kaubavahetuse arengule. Seega võidaks Eesti standardialasest liberaliseerimisest teistest kandidaatriikidest enim.

Euroopa Nõukogus vastuvõetud strateegia assotsieerunud Kesk- ja Ida-Euroopa riikide Euroopa Liiduga ühinemiseks toetus nn Euroopa lepingule ja struktuursetele suhetele kandidaatriikide ja Euroopa Liidu institutsioonide vahel. Asjakohased lepingud sisaldasid eesmärki liikuda võimaldatavate majandusvabaduste poole, millel rajaneb Euroopa Liit ja eriti selle siseturg. Tingimuste loomisel kaupade ja teenuste vabaks liikumiseks siseturul oli oluline osa ühtsel standardimisel ja vastavushindamisel, kui tulemuslikel vahenditel kaubandustõkete kõrvaldamiseks ja vältimiseks. Siseturu osaks olev liikmesriik ei pea mitte üksnes suutma luua ühenduse standarditele vastavate kaupade tootmise tingimused, vaid ka tagama, et kõik tema turul olevad kaubad vastaksid nendele standarditele. Seega on vaja ka standardite rakendamise tagamiseks vajalikke tehnilisi ja muid asutusi (sealhulgas katselaborid), mis on pälvinud kogu ühenduse usalduse.

Euroopa Liit võttis 1985. aastal kasutusele nn uue lähenemisviisi direktiivid edendamaks vastastikuse tunnustamise põhimõtet kaupade vaba liikumise tagamiseks, mis seisneb järgnevas: importtoote turulepääsu ei saa takistada põhjusel, et toode ei vasta selles riigis olevatele määrustele vaid tootjamaal kehtivad eeskirjad tuleb tunnistada pädevateks. Sama käib katsetulemuste vastastikuse tunnustamise kohta. Eelduseks on see, et katsetamine on toimunud professionaalses ja sõltumatus katselaboris. Sellega säästetakse aega ja välditakse topeltkatsetamisest tingitud asjatuid kulutusi.

Uue lähenemisviisi direktiivides esitatud olulised nõuded turvalisuse, tervise, keskkonna ja tarbijakaitse suhtes täpsustatakse nn harmoneeritud standardites – direktiiviga täielikus kooskõlas olevas ning direktiivi olulisi nõudeid spetsifitseerivas dokumentides. Euroopa Liit kasutab uue lähenemisviisi direktiive teatavate tootegruppide puhul, mille hulgas on ka tekstiiltooteid.

Nimelt kuuluvad asjakohase ehitustoodete uue lähenemisviisi direktiivi (*Council Directive 89/106/EEC*) käsitlusalasse ehitistes kasutatavaid tekstiilmaterjalid (põrandakatted, kardinaadid ja eesriided, seinakatted ning mööbliriie). Isikukaitsevahendite direktiiviga (*Council Directive 89/686/EEC*) on hõlmatud kaitserõivad. Nimetatud rõivad ja tekstiiltooted kuuluvad kohustuslikule vastavushindamisele, mida Eestis reguleerib Toote nõuetele vastavuse tõendamise seadus. Seadusega kehtestatakse toote nõuetele vastavuse tõendamise kord ja tingimused asutustele, kes võivad vastavushindamise protseduure teostada ehk nn tunnustatud asutustele. Üldiselt nõuab enamik vastavushindamise protseduure kolmanda osapoole ehk tunnustatud asutuse kaasamist.

Tähelepanuta ei tohiks jääda ka asjaolu, et lisaks harmoneeritud standardite rakendamisega seotud uue lähenemisviisi direktiividele sisaldab Euroopa Liidu tööstuspoliitika peadirektoraadi (DG III) vastutusalala *acquis* nimekirja järgmiseid tekstiilivaldkonna jaoks siduvaid direktiive:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 96/74/EÜ tekstiilnimetuste kohta;
- 2) Komisjoni direktiiv 97/37/EÜ, millega eelnimetatud direktiivi täiendatakse uute kiunimetustega;
- 3) Komisjoni direktiiv 2004/34/EÜ, veel üks uus kiunimetus;
- 4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 96/73/EÜ kahekomponentsete tekstiilkiusegude teatavate kvantitatiivsete analüüsimeetodite kohta;
- 5) Nõukogu direktiiv 73/44/EMÜ kolmekomponentsete tekstiilkiusegude kvantitatiivse analüüsiga seotud seaduste ühtlustamise kohta liikmesriikides.

Direktiivide rakendamisel tuleb arvesse võtta veel komisjoni järgmiseid soovitusi:

- komisjoni soovitus 87/185/EMÜ kvantitatiivse analüüsi meetodite kohta akrüül- ja modakrüülkiudude, kloorikiudude ja trivinüülkiudude määramiseks;
- komisjoni soovitus 87/142/EMÜ teatavate meetodite kohta mittekiulise aine eemaldamiseks enne kiusegude kvantitatiivset analüüsi.

Tähelepanekud.

CENi täisliikmestaatuse saamiseks pidi Eesti standardiorganisatsioonil olema täidetud terve rida tingimusi. Üheks tingimuseks oli 80% Euroopa standardite kasutuselevõtt. Siiski ilmnis Eesti eduaruanetest, et nimetatud 80% täitmist järgiti Euroopa standardite ülevõtu, mitte aga kasutuselevõtu suhtes. Euroopa standardite ülevõtt Eesti standarditeks on alles eelduseks nende (kaud)rakendamisele. Kandidaatriikide kohustused standardimise valdkonnas nägid aga ette nii Euroopa standardite kogumi muutumatul kujul ülevõtmist vabatahtlikult rakendatavateks riigistandarditeks, kui ka nende täielikku kasutuselevõtmist ehk rakendamist.

Seega samastati Euroopa standardite ülevõtt nende rakendamisega. Need on siiski täiesti erinevad mõisted. Nii näiteks katsestandardite rakendamise tagamiseks ei piisa üksnes Euroopa standardite ülevõttust Eesti standarditeks, muuhulgas on vaja katselaboreid, mis on pälvinud kogu ühenduse usalduse. Tuleb ju Eestil, kui siseturu osaks oleval liikmesriigil edaspidi tagada nii ühenduse standarditele vastavate kaupade tootmise tingimused kui ka kõikide tema turul olevate kaupade vastavus ühenduse standarditele.

2.4. Standardite ülevõtmise meetodid

Tehnilise normi ja standardi seaduse järgi saab Eesti standard olla:

- algupärane Eesti standard,
- ülevõetud rahvusvaheline või Euroopa standard,
- ülevõetud teise riigi standard.

Seega tuleb Euroopa standardite rakendamiseks need kõige pealt üle võtta.

Standardeid saab üle võtta Eesti standarditeks järgmistel meetoditel:

- jõustumisteate meetod,
- tiitellehe meetod,
- ümbertrüki meetod,
- tõlkemeetod.

Jõustumisteate meetodi korral avaldab Eesti Standardikeskus teate selle kohta, et vastav rahvusvaheline või Euroopa standard on üle võetud Eesti standardiks. Ülevõetud standardile omistatakse Eesti standardi tähis ning teade selle kohta avaldatakse Eesti standardiorganisatsiooni ametlikus väljaandes (EVS Juhend 5:2000).

Tiitellehe meetodil ülevõtu korral tõlgitakse standardi tiitelleht ja käsitlusala eesti keelde, standardi teksti ei tõlgita. Standardile omistatakse Eesti standardi tähis ning kasutatakse ülevõetud standardi legaalseid koopiaid, millele lisatakse Eesti standardi tiitelleht. Tiitellehe pöördel peab olema eesti keeles ja ülevõetava standardi keeles Eesti standardi staatus ning vastavustaset kinnitav märge (EVS Juhend 5:2000).

Ümbertrüki meetodil ülevõtu korral trükitakse ülevõetava standardi tekst täielikult ümber, viies sellesse sisse vajalikud muudatused ning mistahes teabe, juhtnöörid, märkused jne otseselt nende jaotistes, mida need puudutavad, ning lisatakse sellele Eesti standardi tiitelleht. Selle osa ülevõetava standardi tekst, milles ei tehta muudatusi, võib vajaduse korral kopeerida elektrograafilisel teel või viia skanneri abil elektroonilisele kujule (EVS Juhend 5:2000).

Tõlkemeetodil ülevõetava standardi võib välja anda kas eestikeelse tõlkena või eestikeelse tõlkena koos paralleelse võõrkeelse tekstiga. Tõlkida tuleb rahvusvaheliste standardite või Euroopa standardite ametlike (ratifitseeritud) versioonide keelest. Tõlkimisel peab ülevõetava standardi sisuline maht jääma samaks st tuleb tõlkida kogu standardi tekst, k.a sisukord, eessõna, sissejuhatus, joonealused märkused, lisad jne (EVS Juhend 5:2000).

Kui Eesti standardiks on üle võetud Euroopa standard, on selle tähiseks EVS-EN. Tähis EVS-EN ISO näitab, et Eesti standardiks on üle võetud Euroopa standardina kasutuselevõetud rahvusvaheline standard.

Ülevõtu meetodi valikul lähtutakse ülevõetava standardi mahust ja kasutada olevatest ressurssidest, käsitluselast, kasutajate ringist ja muudatuste vajalikkusest, sisust ning mahust.

Standardikeskus on kasutanud rahvusvaheliste, Euroopa ja teiste riikide standardite ülevõtuks Eesti standarditeks peamiselt jõustumisteate meetodit. See meetod on ka kõige väiksema töö- ja ressursimahukusega. Kahjuks ei näe asjakohane EVS Juhend ette teatavat liiki standardite ainuvõimaliku ülevõtumeetodina ette tõlkemeetodit. See võimaldab võõrkeelsetena üle võtta näiteks terministandardeid, mille rakendamine ei ole aga Keeleseadusest lähtudes võimalik. Ka harmoneeritud standardite ülevõtt võõrkeelsetena võib osutada problemaatiliseks. Kui õigusaktis viidatakse standardile, mida ei ole eesti keeles avaldatud, tuleb märkida milline ametiasutus annab standardi kohta teavet eesti keeles. Uue lähenemisviisi direktiivide rakendamisel tulebki võõrkeelsetele harmoneeritud standarditele viitamise korral kõne alla asjaomase ametiasutuse märkimine. Kahjuks ei valda aga Eesti ametiasutused standardite spetsiifilisi üksikasju, mistõttu ametiasutus on jäänud lihtsalt märkimata.

Kaugemas perspektiivis tuleb Euroopa standardite ülevõtmisel kasutada üksnes tõlkemeetodit, kuna Euroopa Standardikomitee strateegia aastani 2010 näeb rahvuslike standardiorganisatsioonide kohuse-na Euroopa standardite tõlkimist riigikeelde.

3. TEKSTIILIALASED STANDARDID

3.1. Tekstiilialaste standardite liigitus

Rõiva- ja tekstiilivaldkonnaga seotud standardeid saab liigitada olenevalt standardimisalast järgmiselt:

- katsestandardid,
- terministandardid,
- tootestandardid,
- kvaliteedistandardid,
- turvastandardid.

Tekstiilialastes katsestandardites kirjeldatakse teatava/te omaduse/omaduste määramist. Katsestandarditega võidakse sätestada:

- katsetamise tingimused,
- seadmed, millega katsetamine läbi viiakse,
- katsetamise protseduur,
- esindusliku tulemuse saamiseks vajalike katsete arv,
- katsetulemuste esitamise viis.

Kuna tekstiili omadusi mõjutavad suuresti mitmed välistingimused, on üheselt mõistetav mõõtmisviis ainukeseks võimaluseks võrreldavate tulemuste saamiseks.

Tootestandarditega määratakse teatavate toodete struktuur, koostis, mõõtmed jms mida toode või tooterühm peab eesmärgivastavuse tagamiseks täitma. Varem koostati tootestandardeid rõhuasetusega tootmisprotsessile, kuid täpselt sätestatud tootmismenetlused kitsendasid uue tehnoloogia rakendamist. Seetõttu koostatakse uued tootestandardid rõhuasetusega lõpptoote omadustele ehk tootja otsustada jääb, millist tootmisprotsessi kasutatakse sätestatud tooteomaduste saamiseks.

Kvaliteedistandarditega määratakse nt riide kvaliteedinäitajate arväärtused vastavalt selle kasutusotstarbele (voodririie, püksiriie jms).

Turvastandardid sätestavad toodete kriitiliste näitajate piirväärtused teatud kasutuselal (nt nõuded autode turvarihmadele).

3.2. Tekstiilialaste Euroopa standardite kogum

Tekstiilialaste Euroopa standardite kehtiva kogumi saab kindlaks määrata Eesti Standardikeskuse raamatukogus elektroonilist andmebaasi *PERINORM INTERNATIONAL* kasutades. Saksamaalt pärit andmebaasi ajakohastatakse kord kuus. Nimetatud andmebaasi abil on tekstiilialaseid standardeid võimalik määratleda mitmete otsingutunnuste järgi: märksõna, standardi koostanud tehniline komitee, rahvusvaheline standardite klassifikatsiooni (ICS – *International Classification of Standards*) liigitus.

Kõige täpsema ja põhjalikuma ülevaate tekstiilialaste Euroopa standardite kogumist annab otsing ICS klassifitseerimissüsteemi järgi. Standardid jaotatakse vastavalt valdkonnale 40 rühma, mis omakorda jagunevad alarühmadeks. Tekstiilivaldkonnaga on otseselt seotud kaks standardirühma:

59 Tekstiili ja nahatehnoloogia

61 Rõivatööstus

Veel leidub tekstiilialaseid standardeid järgmistes standardirühmades:

01 Üldküsimused. Terminoloogia. Standardimine. Dokumentatsioon (valdkonna terministandardid)

11 Tervisehooldus (haiglatekstiil)

13 Keskkonna- ja tervisekaitse. Ohutus (kaitserõivastus)

97 Olme. Meelelahutus. Sport (kodutekstiil, voodipesu)

Tekstiilialaste standardite ICS alarühmad on järgmised:

01.040.59 Tekstiilitehnoloogia (sõnavara)

01.040.61 Rõivatootmine (sõnavara)

11.140.20 Haiglatekstiilid

13.340.01 Kaitserõivad ja -vahendid üldiselt

13.340.10 Kaitserõivad

13.340.40 Kaitsekindad

59.040 Tekstiilitööstuse abimaterjalid

59.060 Tekstiilkiud

59.080.01 Tekstiil üldiselt

59.080.20 Lõng

59.080.30 Kangasmaterjalid

59.080.40 Pealistatud kangasmaterjalid

59.080.60 Tekstiilpõrandakatted

59.080.99 Muud tekstiiltooted

59.140 Nahatehnoloogia

61.020 Rõivad

61.040 Peakatted. Rõivalisandid. Rõivaste kinnitusdetailid

97.160 Kodutekstiil. Voodipesu

Enamik tekstiilivaldkonna Euroopa standarditest (ca 90%) on katsestandardid, milles kirjeldatakse teatavate omaduste määramist. Tekstiili omadusi mõjutavad suuresti mitmed välistingimused, seetõttu on üheselt mõistetav mõõtmisviis ainukeseks võimaluseks saada võrreldavaid tulemusi. Katsestandarditega sätestatakse:

- katsetamise tingimused,
- seadmed, millega katsetamine läbi viiakse,
- katsetamise protseduur,
- esindusliku tulemuse saamiseks vajalike katsete arv,
- katsetulemuste esitamise viis.

Lisaks katsestandarditele kuuluvad tekstiilivaldkonna Euroopa standardite kogumisse veel termini-standardid ning toodete mõõtmeid, tähistust või liigitust sätestavad standardid. Nende standardite rakendamine ei eelda üldjuhul spetsiaalsete seadmete, vahendite ja tingimuste olemasolu, küll aga on see eelduseks katsestandardite rakendamisel.

Kaitserõivaste ja kaitsekinnaste puhul on tegemist isikukaitsevahenditega, mis kuuluvad uue lähenemisviisi direktiivi järgi kohustuslikule vastavushindamisele (*Council Directive 89/686/EEC*). Sama kehtib ehitistes kasutatavate tekstiilmaterjalide kohta vastavalt ehitustoodete uue lähenemisviisi direktiivile (*Council Directive 89/106/EEC*). Uue lähenemisviisi direktiivides esitatud olulised nõuded turvalisuse, tervise, keskkonna ja tarbijakaitse suhtes täpsustatakse harmoneeritud standardites.

3.3 Tekstiilialaste Euroopa standardite rakendamise võimalused

Standardi rakendamine on selle kasutamine tööstuses, kaubanduses jne (EVS-EN 45020:1999) ehk standardi nõuete järgimine vastavalt selle kasutus- ja käsitlusala. Vastavalt Tehnilise normi ja standardi seadusele eeldab Euroopa standardite rakendamine Eestis nende ülevõttu Eesti standarditeks ehk Euroopa standardite kaudrakendamist.

Erilisi takistusi ei tohiks Eesti rõiva- ja tekstiilitööstusel olla toodete liigitust, tähistust ja mõõtmeid sätestavate standardite rakendamisega, kuna tingitult nende standardite loomusest ei ole ressursi- ja töömahukate meetmete võtmine selleks vajalik. Need standardid, aga samuti tootenõudeid kehtestavad standardid rakendatakse juhul, kui standardis esitatud nõuded on olemasoleva tootmisprotsessiga saa-

vutatavad. Üldiselt on nimetatud liikidesse kuuluvaid standardeid Euroopa standardikogumis vaid väike osa.

Probleemseteks standardite rakendamise seisukohalt osutuvad kaks standardiliiki: terministandardid ja katsestandardid.

Terministandardite osas on probleem selles, et Euroopa standardite ülevõtmisel Eesti standarditeks ei ole kasutatud tõlkemeetodit. Seega kehtestatakse Eesti standarditega ingliskeelsed, aga mitte eestikeelsed terminid ja määratlused. Tehnilise normi ja standardi seadus lubab Euroopa standardiorganisatsiooni poolt vastu võetud standardi Eesti standardiks üle võtta Euroopa standardiorganisatsiooni üheks ametlikus keeles (nendeks on inglise, saksa ja prantsuse keel). Siiski ei tohiks seda seadusesätet rakendada terministandardite suhtes. Keeleseaduse järgi toimub Eesti ettevõtetes asjaajamine, kirjavahetus, aruandlus ja töötajatele tööalase teabe edastamine, aga samuti tarbijate teenindamine kaupade müügil eesti keeles. Eestikeelsete erialaterminite kehtestamise/korrastamise vajadusest rääkimata.

Kuna tekstiilialaste Euroopa standardite kogum koosneb 90% ulatuses katsestandarditest, taanduvad standardite rakendamise võimalused Eestis eelkõige teatavate vastavushindamise protseduuride (proovivõtt, katsetamine, hindamine) läbiviimise võimalikkusele. Enamiku katsestandardite rakendamine eeldab asjakohaste katsetus- ja/või mõõteseadmete olemasolu, mis võimaldavad katsed läbi viia vastavalt standarditega sätestatud katsemeetoditele ja korras ehk tekstiililaborite olemasolust.

Eestis on mitmetes suuremates rõiva- ja tekstiilivaldkonna ettevõtetes (Kreenholmi Valdus, Baltika, Klementi, Marat jt) katseseadmeid, mida kasutatakse tekstiilmaterjalide omaduste operatiivseks määramiseks. See on vajalik nii tarnitud toorme vastavuse määramiseks lepingulistele nõuetele kui ka valmistoodangu omaduste kontrollimiseks kohapeal. Paljud seadmed ja sellest olenevalt ka katsetamise meetodika on pärit eelmise Liidu ajast, kuid annavad siiski võimaluse olulisi tootekarakteristikuid kohapeal operatiivselt hinnata ja võrrelda. Neid katsetulemusi saab siiski lugeda vaid suundaandvateks. Kui aga tarnitud materjali katsetamisel ilmneb mittevastavus lepingulistele parameetritele, siis reklamatsioonide esitamisel neid katsetulemusi tarnijad ei tunnusta. Vajatakse sõltumatu katselabori katsetulemusi, mis pealegi peavad olema saadud rahvusvaheliste (Euroopa) standardite nõuetega vastavuses teostatud katsetamisel asjakohastel seadmetel ja meetodikaga.

Enamikus Eesti rõiva- ja tekstiiliettevõtetes vajalikud mõõte- ja katsevahendid siiski puuduvad. Pealegi ei ole tööstusettevõtete hinnangul tervet rida neile vajalikke tekstiilmaterjalide katsetusi Eestis võimalik teostada. Tekstiilmaterjalide katsetamisega tegeleb veel ja osutab ettevõtetele katsetusalaseid teenuseid Tallinna Tehnikaülikooli Katsekoja Tekstiili Katselaboratoorium. Eesti Akrediteerimiskeskusest pärit informatsiooni järgi nimetatud katselabor volitatud ega tunnustatud asutuste hulka ei kuulu. Probleemiks on muuhulgas vananenud seadmestik (ka seadmestiku puudumine), mis ei võimalda teha kõiki kaasajal nõutavaid katsetusi.

Euroopa standardite kogumi rakendamine ei ole ainuke Eesti riigi kohustus, mille täitmine eeldab ajakohase tekstiililabori olemasolu. See on vajalik veel riiklike funktsioonide täitmiseks tarbijakaitse- ja tollialastest eeskirjadest lähtudes ning Euroopa Liidu uue lähenemisviisi direktiivide ja muude tekstiilialaste direktiivide rakendamisel.

Euroopa Liidu uue lähenemisviisi direktiivide järgi kuuluvad kohustuslikule vastavushindamisele ehitistes kasutatavad tekstiilmaterjalid ja kaitserõivad. Vastavalt Toote nõuetele vastavuse tõendamise seadusele eeldab kohustuslik vastavushindamine kolmanda osapoole ehk tunnustatud asutuse kaasamist. Nõuded ehitustekstiili tootegrupile käsitlevad peamiselt tuleohutust (*Council Directive 89/106/EEC*). Kaitserõivastuse vastavuse tõendamiseks direktiivis kehtestatud põhinõuetele on vaja rakendada terve rida katsestandardeid, mis käsitlevad nt mõõtmete muutumist, masinpuhastatavust, värvipüsivust, pH määramist, rõivamõõtmeid jpm. Euroopa Liidu tööstuspoliitika peadirektoraadi vastutusala *acquis* siduvad direktiivid tekstiilivaldkonna kohta eeldavad samuti labori olemasolu kiukoostise kvantitatiivseks analüüsimiseks.

Vastavushindamist ei pea tegema tingimata Eestis kohapeal. Siiski on otstarbekamaks enim vajaminevad tekstiilikatsetused läbi viia Eestis. Selle põhjenduseks on järgmised asjaolud:

- katsetamise operatiivsus;
- jäävad ära transpordi- ja tolliprotseduuridega seotud kulud, mis katsetamiseks vajaminevatele väikesetele materjalikogustele vaatamata on suhteliselt suured;
- Euroopa Liidu liikmesriikidest tellitud katsetamisteenused lähevad tellijale Eestist kulukaks;

- Euroopa riikide praktika on tõestanud, et kvaliteedi infrastruktuuri arengule kaasneb tootmise areng. Seega on Euroopa tekstiilialaste katsestandardite, aga samuti Euroopa direktiivide rakendamiseks vaja tekstiililaborit, mis vastab järgmistele nõuetele:
- omab tehniliselt ja professionaalselt koolitatud personali, kellel on asjakohane haridus ja kogemused katsete läbiviimiseks;
- omab katsestandarditele (direktiividele) vastavaid seadmeid;
- on sõltumatu, st ei kuulu tarnijale ega ostjale.

Labori sõltumatuse vajalikkust silmas pidades on otstarbekas selline tekstiililabor luua Tallinna Tehnikaülikooli Katsekoja Tekstiili Katselaboratooriumi baasil. Lisaks tööstusele, kaubandusele, tarbija- ja tollialastele institutsioonidele teenuste osutamisele saab tekstiililaborit rakendada valdkonna tulevaste spetsialistide õppetöös, täiendkoolituses, aga samuti uurimistöös.

3.4 Kaitserõivad ja CE-märk

Isikukaitsevahendite direktiiviga (*Council Directive 89/686/EEC*) hõlmatud kaitserõivastele esitatakse nõuded turvalisuse, tervise, keskkonna ja tarbijakaitse suhtes harmoneeritud standardites. Isikukaitsevahend peab olema varustatud vastavusmäärgiga ning iga tootega peab olema kaasas kasutusjuhend.

Tootele paigaldatud CE-märgistus on vastutava isiku deklaratsioon, et toode vastab kõigile kohaldatavate õigusaktide sätetele ning et nõutud vastavushindamismenetlused on teostatud. CE-märgistus on kohustuslik ning see tuleb märgistatavale tootele paigaldada enne turule laskmist ja kasutuselevõttu.

Raamseadused Eestis on:

Toote nõuetele vastavuse tõendamise seadus (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=749724>). See seadus sätestab toote nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise korralduse üldised alused, toote nõuetele vastavust tõendavate dokumentide väljastamise ja säilitamise ning toodete vastavusmärgistamise (CE-märk) korra. Veel kehtestatakse seadusega vastavushindamisasutustele (tunnustatud ja volitatud asutused) tegutsemisõiguse andmise alused ja kord.

Tehnilise normi ja standardi seadus (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=748644>). Määratleb tehnilise normi, standardi ja harmoneeritud standardi mõiste; reguleerib standardimise ja standardite kasutamise seonduvat, kirjeldab teavitamissüsteemi toimimist, sätestab vastastikuse tunnustamise põhimõtte.

Toote ohutuse seadus (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=735236>). Seadus sätestab turujärelevalve korralduse üldised alused, toote turult kõrvaldamise ja tarbijalt tagasi nõudmise protseduuri ning ohtlikest toodetest teavitamise korra.

Turujärelevalvet isikukaitsevahendite üle Eestis teostab Tööinspeksioon.

Kasulikke linke:

Eesti Standardikeskus www.evs.ee

CEN www.cenorm.be

ISO www.iso.org

CENi poolt väljaantud tekstiilistandardite nimekiri (seisuga 01.07.2004 sisaldas 240 nimetust):

<http://www.cenorm.be/CENORM/BusinessDomains/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Standards.asp?param=6229&title=CEN%2FTFC+248>

CENis väljatöötamisel olevate tekstiilistandardite nimekiri (seisuga 01.07.2004 sisaldas 24 nimetust):

<http://www.cenorm.be/CENORM/BusinessDomains/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/WP.asp?param=6229&title=CEN%2FTFC+248>

CENi poolt kaitserõivastele väljatöötatud standardite nimekiri (seisuga 01.07.2004 sisaldas 120 nimetust):

<http://www.cenorm.be/CENORM/BusinessDomains/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Standards.asp?param=6143&title=CEN%2FTFC+162>

CENis väljatöötamisel olevate kaitserõivaste standardite nimekiri (seisuga 01.07.2004 sisaldas 8 nimetust):

<http://www.cenorm.be/CENORM/BusinessDomains/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/WP.asp?param=6143&title=CEN%2FTC+162>

Harmoneeritud standardite (sh tekstiilialaste) kehtiv nimekiri: <http://www.newapproach.org/>

Kaitserõivaste vastavushindamisasutuste andmebaas NANDO:

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/nando-is/>

Ehitustoodete vastavushindamisasutuste andmebaas:

http://europa.eu.int/comm/enterprise/nando-is/cpd/home/index.cfm?fuseaction=first_page

Ülevaate koostas:

Maie Vader

Eesti Rõiva- ja Tekstiililiit

Tartu mnt 63, 10115 Tallinn

Tel 611 5567

Faks 611 5568

E-post: info@textile.ee

<http://www.textile.ee>

© Eesti Rõiva- ja Tekstiililiit